

גבולות היחידה: פרק כ"ז פסוקים ל"מ'

נושא היחידה: עשיו אצל יצחק

כתבה: יעל דאר

מספר שיעורים: 1

כללי:

זוהי יחידה קצרה מבחינת מספר הפסוקים. היחידה מהווה המשך ישיר ליחידת הלימוד הקודמת, שהייתה ארוכה ובעלת אווירה טעונה. יצחק מברך את עשיו.

פתיחה:

ניזכר במה שלמדנו עד עכשיו, על ידי שאלת שאלות:

- מה ביקש יצחק מעשיו?
 - מי שומע את הדברים?
 - מה עושה רבקה?
 - האם יעקב משתף פעולה?
 - האם יצחק משוכנע שלפניו עומד עשיו? איך הוא בודק זאת?
 - מי זוכר את הברכה שקיבל יעקב? (אפשר לפתוח פסוקים, מחברות.)
- ועכשיו – עשיו עומד להגיע. מה יקרה עכשיו? (תשובות מהילדים)

לימוד הפסוקים:

נקרא את פס' ל' בלבד: "... ויהי אך יצא יעקב... ועשיו אחיו בא..." – פעמיים נאמר 'יצא יצא'. בדיוק כשיעקב יצא – עשיו נכנס. נאמר: נתאר מצב, שבו יעקב היה מתעכב רגע נוסף, לנשק את אבא, לאסוף את הכלים. רגע אחד קטן. מה היה קורה אז? (נשמע תשובות מהילדים.)

רשב"ם: "ויהי אך יצא יצא" – להגיד ניסים שנעשו ליעקב בא הכתוב. שאלו הקדים עשו לבוא רגע אחד קודם, לא נתברך יעקב.

נאמר: נמשיך לקרוא, ונראה מה קורה באוהל יצחק עכשיו. קריאת פסוקים ל"א-ל"ג עם הסברים שלנו. עשיו מגיע עם המטעמים שלו ואומר: 'יקום אבי' - בלי 'נא', בלי 'בבקשה', לא בלשון תחנונים כמו יעקב. יצחק ממחר לשאול 'מי אתה?', ועשיו עונה מיד 'אני' עשו בכורך'. נשאל: מה מרגיש יצחק? (להוכיח בפסוקים) יצחק חרד חרדה גדולה.

נשאל: מדוע יצחק חרד? ממה הוא מפחד?

נשמע תשובות של התלמידים. אולי יצחק מפחד שבירך את הבן הלא נכון. אולי יצחק חרד כי הוא מבין שרימו אותו. לפי רש"י – חרד כי ראה גיהנום פתוח מתחתיו (של עשיו). אך פירוש זה אינו מובן די צורכו (גם עבורנו, המורים). לכן חשוב שנמצא סיבות לפחד, סיבות שיכולות

¹ כשיעקב נשאל 'מי אתה בני', הוא עונה 'אנוכי' ולא 'אני'. לדברי הרב יואל בן נון, המילה 'אנוכי' טעונה יותר מאשר המילה 'אני'. יעקב עונה באופן טעון, כי הוא לא דובר אמת. אך לגבי עשיו, אין תמה, שהרי 'אני בנך בכורך'. האמת, לפחות לפי מה שיצחק יודע, ולפי מה שמוחזקים בעיני כולם, שעשיו הוא הבכור ויעקב הוא הצעיר.

לסבר את האוזן. אולי יצחק פחד כי הוא בירך את הקטן לפני הגדול. יכולות להיות מספר סיבות, כפי שגם עולה מן הפרשנים. אולי הוא חרד כי ידע שבנו האהוב שהוא חשב שראוי לקבל את הברכה, לא קיבל אותה לבסוף.

נסביר על פי הרמב"ן (פס' ל"ג: 'בטרם תבוא ואברכהו גם ברוך יהיה'): לא ייתכן שמי שחרד חרדה גדולה, יאמר מיד: 'גם ברוך יהיה'. אלא "על כרחי. שאי אפשר לי להעביר הברכה ממנו כי מאז שברך אותו ידע ברוח הקודש שחלה ברכתו עליו. וזהו טעם החרדה הגדולה אשר חרד. כי ידע שאיבד בנו האהוב לו ברכתו לעולם".

יצחק מבין ש'בא אחיך במרמה', אך הוא עדיין מסכים לברכה שבירכו: 'גם ברוך יהיה'. יצחק מבין שהברכה יכולה לחול רק על מישהו מזרעו, ולכן מסכים לברכה. אולי הוא גם הבין שהוא טעה, ובאמת הברכה שבירך מגיעה דווקא ליעקב.

ומכאן - מתנהל דו-שיח בין יצחק לעשיו.

נקרין את הפסוקים על הלוח, ונצבע את דברי כל אחד מהדוברים בצבע אחר. נעשה זאת בעזרת הילדים. אפשר לקרוא לאט לאט כל פסוק ולברר עם הילדים: מי אומר מה? מה המילים המדויקות של הדיבור? (כחול – מה שקורה בפסוקים, אדום – דברי עשיו, ירוק – דברי יצחק)

לא ויעש גם-הוא מטעמים ויבא לאביו ויאמר לאביו יקם אבי ויאכל מציד בנו בעבר תברכני נפשך. לב ויאמר לו יצחק אביו מי-אתה ויאמר אבי בנדך בכרך עשו. לג ויחרד יצחק תרדה גדלה עד-מאד ויאמר מי-אפוא הוא הצד-ציד ויבא לי ואכל מכל בטרם תבוא ואברכהו גם-ברוך יהיה. לד פשמע עשו את-דברי אביו ויצעק צעקה גדלה וקרה עד-מאד ויאמר לאביו ברכני גם-אני אבי לה ויאמר בא אחיך במרמה וישח ברכתך. לו ויאמר הכי קרא שמו יעקב ויעקבני זה פעמים את-בכרתי לקח והנה עתה לקח ברכתי ויאמר הלא-אצלת לי ברכה. לז ויען יצחק ויאמר לעשו הן גביר שמתינו לך ואת-כל-אחיו נתתי לו לעבדים ודגן ותירוש סמכתי וילכה אפוא מה אעשה בני. לח ויאמר עשו אל-אביו הברכה אחת הוא-לך אבי ברכני גם-אני אבי וישא עשו קלו ויבך.

תוך כדי הקריאה, נשים לב לכמה נקודות:

- דברי עשיו 'יקום אבי' – בניגוד לדברי יעקב 'קום נא שבה...!'
- על המילים 'גם ברוך יהיה', כבר הערנו קודם.
- פס' ל"ה: יצחק מבין שהקודם היה יעקב, אחיו של עשיו, ולכן מסכים לברכה.
- עשיו מגלה ליצחק מה שלא ידע קודם: 'הכי קרא שמו יעקב, ויעקבני זה פעמיים'.
- רש"י (פס' ל"ו) מביא את המדרש שמרחיב כאן את השיחה: "התחיל עשו מצעק: 'ויעקבני זה פעמיים'. אמר לו אביו: 'מה עשה לך?' אמר לו: 'את בכורתי לקח'. אמר (יצחק): 'בכך הייתי מצר וחרד שמא עברתי על שורת הדין. עכשיו – לבכור ברכתי. גם ברוך יהיה'".

נשאל: מי יכול לזכור מתי יעקב 'עקב' את עשו?

- בלידה - אחז בעקב אחיו (את זה עשיו בטח לא זוכר, ולכן הוא אומר 'פעמיים').
- במכירת הבכורה (זה היה בהסכמת עשיו).
- בברכות.

לפני שנתקדם – נחלק את הכיתה לקבוצות, ונקרא את הדו-שיח בתפקידים. אחר כך נחליף את הקבוצות ונקרא שוב.

נבקש מהתלמידים לכתוב את הדו-שיח בדף המיועד לכך, הנמצא בסוף מהלך ההוראה. נאפשר לתלמידים לכתוב את הדברים במילים שלהם. למתקשים יותר, נמליץ להעתיק מילים מרכזיות מתוך דברי יצחק ועשיו.

נשאל: האם יעקב אכן 'גנב' את הברכות?

תשובתנו – יעקב בעצם לא לקח דבר שלא מגיע לו. הוא קנה את הבכורה, ולפיכך, הברכה הראשונה מגיעה לו בדיון.

ברכת יצחק לעשיו:

נקרא את פסוקים ל"ט-מ', ונחלק דף הסבר על הברכות. נמתח קו בין הברכה לבין פירושה².

בלשוננו

אתה תנצח במלחמות.

כְּשִׁיעֲבָרוּ יִשְׂרָאֵל עַל מַצּוֹת הַתּוֹרָה, תּוּכַל לְנַצֵּחַ אֶת אַחִיךָ.

תהיה לך ברכה כלכלית

טוב שתעבד את אחיך משתעבד את אחרים.

בלשון התורה

הִנֵּה מְשַׁמְנֵי הָאָרֶץ יִהְיֶה מוֹשְׁבֶדָּךְ
וּמִטַּל הַשָּׁמַיִם מֵעַל

וְעַל-חֶרְבֶּךָ תִּחְיֶה

וְאֶת-אַחִיךָ תַעֲבֹד

וְהָיָה כְּאִשׁוֹר תִּרְיֵד וּפְרַקְתָּ עָלוֹ
מֵעַל צְנֹאָרְךָ

הצעות להמחשה:

דו-שיח בקריאה ובכתיבה בדף

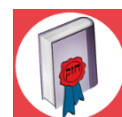

מסרים והפנמה:

- יצחק בירך בפעם הראשונה את הבן שמגיעות לו הברכות – כי הוא הבכור. יעקב הוא הבכור, והוא הממשיך של יצחק.
- השגחת ה' - ה' דואג שהברכה הנכונה תגיע ליעדה. ברגע שיעקב יוצא – עשיו נכנס.
- חשיבותו של דיבור נעים, במיוחד מול ההורים.

סיכום וסיום: למדנו בשיעור זה על עשיו, המגיע אל יצחק, כפי שביקש, והמטעמים בידו. אך התברר לו שאת הברכה שתכנן אביו לברכו – כבר לא יקבל. מה הרגיש עשיו? ומה תכנן לעשות? זאת נלמד בשיעור הבא.

² הפירושים ע"פ רש"י, רמב"ן ורד"ק לפסוק מ'.

פֶּרֶק כ"ז פְּסוּקִים ל"א-ל"ח: דו שיח בֵּין יצחק לעֶשָׂו

כְּתַבוּ אֶת דְּבַרֵי יצחק וְעֶשָׂו בְּבִלְוֵי הַדְּבוּר שֶׁלפְּנֵיכֶם. הַעֲזְרוּ בְּפִסּוּקִים הַמְּקַרְנִים עַל הַלוּחַ.

